

TERRORYZM

Dariusz Łysak

Pojęcie terroryzmu

- problemy z definicją

- Alex Schmid w pracy powstałej w latach 80. "Political Terrorism: A Research Guide" zamieścił 109 definicji terroryzmu, jakie sformułowano w nauce tylko od 1936 do 1981 r.
- Ogólna definicja: "terroryzm to stosowanie siły lub jej groźby przez jednostki lub grupy osób w celu wywarcia wpływu zarówno na władzę i opinię publiczną, jak i grupy osób czy poszczególne osoby"

Z. Cesarz, Terroryzm międzynarodowy, [w:] Problemy polityczne współczesnego świata, red. Z. Cesarz, E. Stadtmüller

Pojęcie terroryzmu

- problemy z definicją

Cechy działania terrorystycznego:

- ujmowanie przez terrorystów stosowania siły jako wyłączonej metody czy techniki działania;
- uznawanie, że celem bezpośrednim akcji jest przede wszystkim wytworzenie poczucia zagrożenia w społeczeństwie;
- spektakularny, pozbawiony skrupułów sposób działania, co ma wywołać efekt psychologiczne;
- brak kary za popełniony czyn ma podrywać autorytet władzy i obnażać jej bezradność;

Pojęcie terroryzmu

- problemy z definicją

Cechy działania terrorystycznego, cd.:

- działania terrorystyczne nastawione są na uzyskanie rozgłosu, a nie zniszczenie sił militarnych czy aparatu władzy;
- celem strategicznym jest zwykle głęboka przebudowa społeczeństwa, zmiany polityczne wewnątrz państwa lub przeobrażenia ładu międzynarodowego.

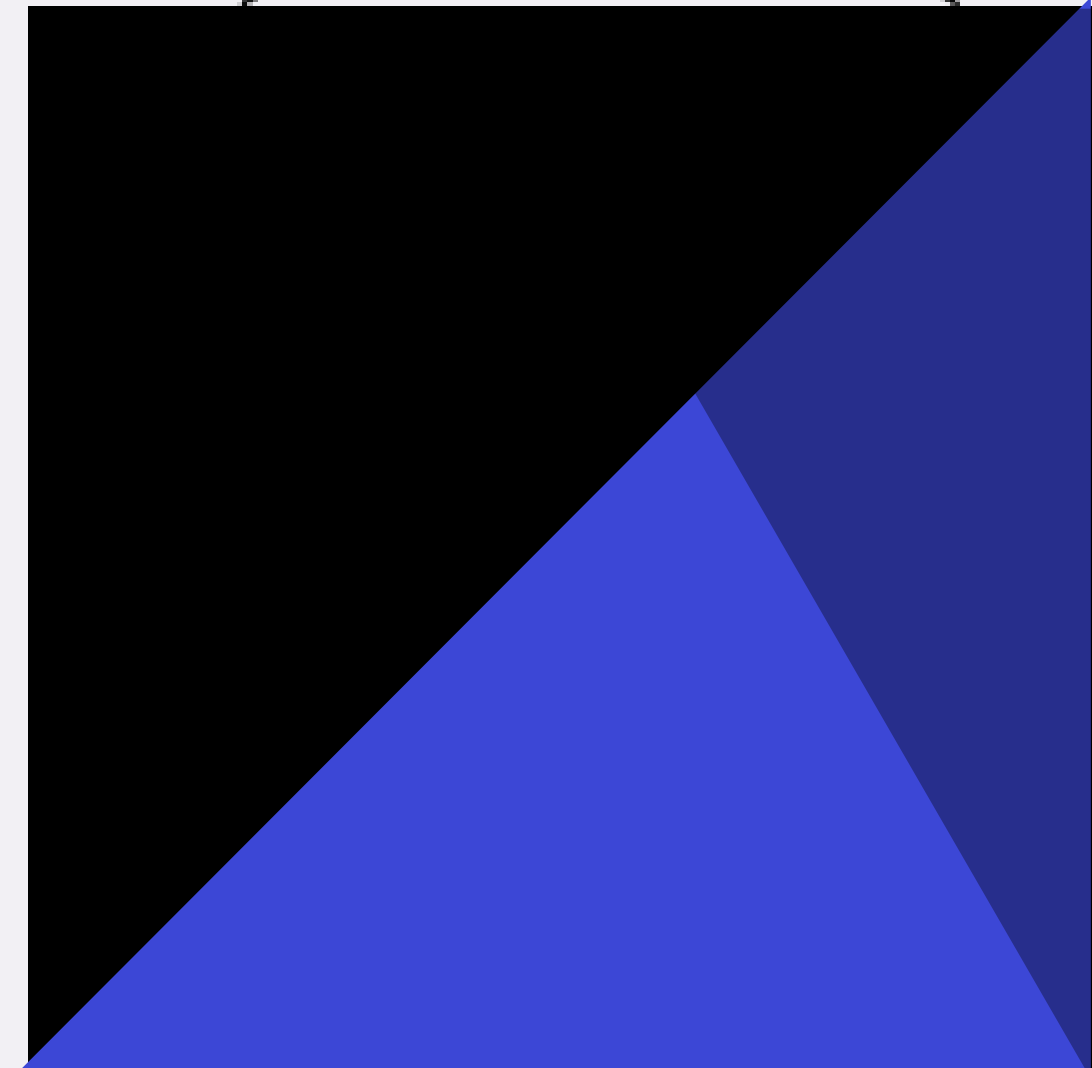
Terroryzmem nie są:

- akty o charakterze kryminalnym - gdy motyw i cele działalności nie pozostają w żadnym stosunku do zagadnień politycznych, ekonomicznych lub społecznych;
- walka ruchów narodowowyzwoleńczych, na przykład guerrilli. Przywódcy takich grup dążą do zdobycia terytorium, stabilizacji sytuacji, budowy sił militarnych i struktur administracji.

Klasyfikacja grup terrorystycznych ze względu na cel i formę działania

Główne nurty:

- anarchistyczno-lewicujący (włoskie Czerwone Brygaty, niemiecka Frakcja Armii Czerwonej - RAF);
- separtysycznonarodowy (Irlandzka Armia Republikańska - IRA, Baskijska - ETA);
- socjalistyczno-ekstremistyczny (urugwajscy "tupamaros", inne partyzantki miejskie Ameryki łacińskiej, japońska Armia Czerwona);
- narodowowyzwoleńczy (Czarny Wrzesień i Ludowy Front Wyzwolenia Palestyny);
- neofaszystowski (włoski Nowy Ład);

Klasyfikacja grup terrorystycznych ze względu na cel i formę działania

Główne nurty, cd.:

- nacjonalistyczny (grecka Ludowa Walka Rewolucja - ELA, różne ugrupowania skinheadów);
- ekoterrorystyczny (Front Wyzwolenia Zwierząt - ALF, Front Wyzwolenia Ziemi - ELF, Monkeywrenching);
- prawicowo-totalitarny (szwadrony śmierci w Ameryce łacińskiej);
- religijno-nacjonalistyczny (libańskie Stronnictwo Boga - Hezbollah, palestyński Hamas, Egipski Dżihad Islamski, Al-Kaida, syryjski Dżabhat an-Nusra, Państwo Islamskie - ISIS)

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ

Terroryzm międzynarodowy i państwowy

● **TERRORYZM MIĘDZYNAROWOWY**

systematyczna i uporczywa strategia gwałtu, praktykowana przez państwo lub grupę polityczną, przeciwko innemu państwu lub grupie politycznej za pomocą kampanii aktów przemocy, takich jak morderstwo, zabójstwo, porwanie lub użycie środków wybuchowych, lub temu podobnych, z zamiarem wywołania stanu terroru i powszechnego zastraszenia dla osiągnięcia celów politycznych.

Terroryzm międzynarodowy i państwowy

● **TERRORYZM MIĘDZYNARODOWY A WALKA NARODOWOWYZWOLEŃCZA**

Należy wyodrębnić i nie mieszać z terroryzmem międzynarodowym walki narodowyzwolenczej, pod warunkiem, że jest ona prowadzone zgodnie z celami, i zasadami Karty Narodów Zjednoczonych, konwencjami genewskimi z 1949 r. oraz protokołami dodatkowymi z 1977 r. Walka narodowyzwolencza służy bowiem realizacji prawa wyrażonego w Karcie NZ - prawa do samostanowienia. Forma walki wynika często z okoliczności, w jakich działa ruch czy organizacja. Istotne jest tylko, aby działania zbrojne ograniczyły się do terytoriów rzeczywiście zamieszkanym w większości przez społeczność, z której ruch się wywodzi, oraz aby w walce nie dochodziło do zniszczeń i ofiar wśród państw i ludności nie zaangażowanych w konflikt.

Terroryzm międzynarodowy i państwowy

● **TERRORYZM PAŃSTWOWY**

Cechą charakterystyczną terroryzmu państwowego jest stosowanie przemocy przez organy państwowe, poszczególnych funkcjonariuszy aparatu państwowego lub osoby z nimi powiązane z pogwałceniem obowiązujących norm prawa wewnętrznego lub międzynarodowego. Działalność ta często prowadzona jest niejawnie, za pomocą służb specjalnych państwa. Z terroryzmem państwowym mamy też do czynienia wówczas, gdy bezprawne stosowanie siły przez osoby reprezentujące struktury państwowe jest tolerowane przez czynniki rządowe i nie podejmuje się prób ich ścigania. Terroryzm państwowy może mieć charakter wewnętrzny lub międzynarodowy.

Terroryzm międzynarodowy i państwowy

● **TERRORYZM PAŃSTWOWY**

Cechą charakterystyczną terroryzmu państwowego jest stosowanie przemocy przez organy państwowe, poszczególnych funkcjonariuszy aparatu państwowego lub osoby z nimi powiązane z pogwałceniem obowiązujących norm prawa wewnętrznego lub międzynarodowego. Działalność ta często prowadzona jest niejawnie, za pomocą służb specjalnych państwa. Z terroryzmem państwowym mamy też do czynienia wówczas, gdy bezprawne stosowanie siły przez osoby reprezentujące struktury państwowe jest tolerowane przez czynniki rządowe i nie podejmuje się prób ich ścigania. Terroryzm państwowy może mieć charakter wewnętrzny lub międzynarodowy.

Zwalaczanie terroryzmu

Zagrożenia jakie niósł terroryzm, spowodowały podjęcie działań zmierzających do jego eliminacji. Najogólniej biorąc, można te działania podzielić na prawne i ochronne. Prawne środki walki z terroryzmem sprowadzają się do tworzenia norm uznających to zjawisko za przestępstwo i dających podstawę do karania jego sprawców. W ogromnej większości państw przyjęto już odpowiednie normy pozwalające zakwalifikować akty terrorystyczne jako czyny podlegające ściganiu i określające surowe zazwyczaj kary za ich popełnienie. Miało to swoje skutki wyłącznie odnośnie terroryzmu wewnętrznego. Kwestia odpowiedzialności za akty terroryzmu międzynarodowego, zwłaszcza sprawa jurysdykcji państw i ekstradycji sprawców, wywołuje natomiast do dnia dzisiejszego wiele kontrowersji. Na ocenę czynów mają bowiem często wpływ względy natury ideologicznej i politycznej. Działania ochronne w zwalczaniu terroryzmu polegają natomiast na użyciu środków przemocy i zabezpieczenia.

Terroryzm według polskiego Kodeksu karnego

Art. 115 § 20. Przestępstwem o charakterze terrorystycznym jest czyn zabroniony zagrożony karą pozbawienia wolności, której górna granica wynosi co najmniej 5 lat, popełniony w celu:

- 1) poważnego zastraszenia wielu osób,
- 2) zmuszenia organu władzy publicznej Rzeczypospolitej Polskiej lub innego państwa albo organu organizacji międzynarodowej do podjęcia lub zaniechania określonych czynności,
- 3) wywołania poważnych zakłóceń w ustroju lub gospodarce Rzeczypospolitej Polskiej, innego państwa lub organizacji międzynarodowej– a także groźba popełnienia takiego czynu.

Przy przestępstwie o charakterze terrorystycznym stosuje się podwyższenie wymiary kary tak jak w warunkach recydywy (art. 65 w zw. z art. 64 ust. 2 KK)

Terroryzm według polskiego Kodeksu karnego cd.

Ponadto, według polskiej ustawy karnej, czynem zabronionym jest:

- finansowanie terroryzmu (Art. 165a. § 1 KK);
- zaniechanie powiadomienia organów ścigania o przygotowaniu albo usiłowaniu przestępstwa o charakterze terrorystycznym (Art. 240. § 1 KK);
- rozpowszechnianie treści ułatwiających popełnienie przestępstwa o charakterze terrorystycznym lub udział w szkoleniu (Art. 255a KK);
- uczestnictwo i kierowanie grupą przestępczą o charakterze terrorystycznym (Art. 258. § 2 i 4 KK);
- przekroczenie granicy w celu popełnienia przestępstwa o charakterze terrorystycznym (Art. 259a KK)

Zwalczanie terroryzmu - prawo międzynarodowe

- Terroryzm był przedmiotem dyskusji na forum międzynarodowym począwszy od 1934 r., kiedy to Liga Narodów przygotowała projekt konwencji dotyczącej zapobiegania terroryzmowi. Konwencja została przyjęta w 1937 r., jednak nigdy nie weszła w życie.
- Od 1963 roku społeczność międzynarodowa wypracowała 14 uniwersalnych instrumentów prawnych i 4 poprawki w zakresie walki z terroryzmem. Instrumenty te wypracowane zostały przez ONZ, jej wyspecjalizowane agendy oraz Międzynarodową Agencję Energii Atomowej (IAEA). Dzięki tym umowom powstały niezbędne uregulowania prawne pozwalające na ściganie i pociąganie do odpowiedzialności karnej sprawców aktów terroru.
- Powstałe konwencje określa się mianem sektorowych, jako iż każda z nich zajmuje się zwykle jednym z sektorów współczesnego terroryzmu posługując się kryterium *modus operandi*. Jest przy tym charakterystyczne, iż powstałe unormowania typizują poszczególne przestępstwa w sposób *zbiektywizowany* - przyjęte konwencje nie zajmują się w ogóle stroną podmiotową czynu, pozostając jedynie przy stwierdzeniu, że przestępstwa te muszą być popełnione z winy umyślnej. Pozwoliło to na uniknięcie sporów o definicję terroryzmu, który pozostaje bardziej kategorią polityczną i kryminologiczną niż prawną.

Zwalczanie terroryzmu - prawo międzynarodowe

Obowiązujące konwencje dotyczące kwestii związanych z terroryzmem międzynarodowym (przykłady):

1. umowy uznające określone działania za akty terrorystyczne skierowane przeciwko bezpieczeństwu komunikacji lotniczej (Konwencja o przestępstwach i niektórych innych czynach popełnionych na pokładzie statków powietrznych, podpisana w Tokio w 1963 r.; Konwencja o zwalczaniu bezprawnego zawładnięcia statkami powietrznymi - Haga 1970 r.; konwencja o zwalczaniu bezprawnych czynów przeciwko bezpieczeństwu lotnictwa cywilnego, podpisana w Montrealu w 1971);
2. postanowienia dotyczące aktów terrorystycznych skierowanych przeciwko życiu, zdrowiu lub wolności osób korzystających z ochrony międzynarodowej (głównie państw, szefom rządów, dyplomatom i ich rodzinom oraz siedzibom i środkom komunikacji przez nich używanym), zawarte m. in. w Konwencji w sprawie zapobiegania i karania przestępstw przeciwko osobom korzystającym z ochrony międzynarodowej, podpisanej w Nowym Jorku 1973 r.;
3. postanowienia zakazujące brania zakładników, które zawiera konwencja podpisana w Nowym Jorku w 1979 r.;

Zwalczanie terroryzmu - prawo międzynarodowe

Obowiązujące konwencje dotyczące kwestii związanych z terroryzmem międzynarodowym (przykłady) cd.:

4. ustalenia dotyczące ochrony materiałów rozszczepialnych, znajdujące się w Konwencji o fizycznym zabezpieczeniu materiałów nuklearnych z 1980 r., zawartej pod auspicjami Międzynarodowej Agencji Energii Atomowej a także Międzynarodowa konwencja o zwalczaniu aktów terroryzmu jądrowego, przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych w dniu 13 kwietnia 2005 r.;
5. konwencje dotyczące przeciwdziałaniu finansowania terroryzmu, w tym Międzynarodowa konwencja o zwalczaniu finansowania terroryzmu, przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych dnia 9 grudnia 1999 r.;
6. Międzynarodowa Konwencja ONZ o zwalczaniu terrorystycznych ataków bombowych, przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych 15 grudnia 1997 r.;
7. Konwencja Rady Europy o cyberprzestępczości - otwarta do podpisu 23.11.2001 r. w Budapeszcie.

Zasady zwalczania terroryzmu na przykładzie Konwencji o zwalczaniu terrorystycznych zamachów bombowych

SYSTEM REPRESJI WSZECHŚWIATOWEJ

Jest to ciągle postulat.
Karanie terroryzmu w systemie represji wszechświatowej nie doczekało się jednak pełnej akceptacji ze strony społeczności międzynarodowej.

EKSTRADYCJA

Uznanie przestępstw wyszczególnionych w konwencjach za niepolityczne i podlegające ekstradycji

AUT DEDERE, AUT JUDICARE

Oznacza prawny obowiązek państw do ścigania osób, które popełniły poważne przestępstwa międzynarodowe, jeżeli żadne inne państwo nie wniosło o ekstradycję.

PENALIZACJA FORM STADIALNYCH I ZJAWISKOWYCH

Konwencje penalizują usiłowanie, pomocnictwo, współsprstwo, dopuszczenie się groźby – niezależnie od tego, czy jest ona karalna pod rządami prawa krajowego.

Zasady zwalczania terroryzmu na przykładzie Konwencji o zwalczaniu terrorystycznych zamachów bombowych

MOŻLIWOŚĆ EKSTRADYCJI OBYWATELI

Według Konwencji o zwalczaniu terrorystycznych zamachów bombowych, gdy sprawca jest obywatelem państwa wydającego (a regułą jest w takim przypadku odmowa ekstradycji), może on być wydany państwu wnioskującemu pod warunkiem, iż ewentualny wyrok zostanie wykonany w państwie wydającym (przełamanie zasady zakazu ekstradycji własnych obywateli)

PREWENCJA

Obowiązek szerokiej współpracy w celach prewencyjnych, obejmujący zgodnie z konwencją, między innymi zapobieganie działalności grup, które już w przeszłości dokonały przestępstw w świetle konwencji, badania i rozwój metod wykrywania oraz znakowania ładunków wybuchowych, a także transfer technologii oraz sprzętu.

ZAKAZ UTOŻSAMIANIA Z WALKĄ NARODOWO WYZWOLEŃCZĄ

Według Konwencji o zwalczaniu terrorystycznych zamachów bombowych, gdy sprawca jest obywatelem państwa wydającego (a regułą jest w takim przypadku odmowa ekstradycji), może on być wydany państwu wnioskującemu pod warunkiem, iż ewentualny wyrok zostanie wykonany w państwie wydającym (przełamanie zasady zakazu ekstradycji własnych obywateli)

Zakaz finansowania terroryzmu

Rezolucja ONZ nr 1373 (2001 r.) – zobowiązuje państwa członkowskie do pociągania do odpowiedzialności karnej osoby i/lub organizacje finansujące terroryzm, zamrożenia rachunków bankowych osób, co do których istnieją uzasadnione podejrzenia, że są zaangażowane w działalność terrorystyczną, powstrzymania się od udzielenia pomocy podmiotom lub osobom zaangażowanym w działalność terrorystyczną, dzielenia się informacjami dotyczącymi działalności terrorystycznej z innymi państwami. Rezolucja zyskała szeroki zasięg obejmując 191 państw.

WOJNA Z TERRORYZMEM

Oficjalnie ogłoszona przez Biały Dom Strategia zwalczania terroryzmu, w której stwierdza się, że Ameryka znajduje się w stanie wojny. "Wojna z terroryzmem jest innym rodzajem wojny. Obejmującym zarówno walkę zbrojną, jak i walkę idei (...). Odrzuciliśmy stary pogląd sprowadzający nasze działania kontrterrorystyczne głównie do sfery walki z przestępczością."

Doktryna War on Terror – budzi kontrowersje w prawie międzynarodowym, bowiem powoduje daleko idący zwrot w ugruntowanym w stosunkach międzynarodowych rozumieniu pojęcia konfliktu zbrojnego, dopuszczalności użycia siły w stosunkach międzynarodowych (*ius ad bellum*) oraz stosowanych sposobów walki dopuszczalnych w świetle prawa międzynarodowego (*ius in bello*).

Kontrowersje związane z doktryną "war on terror"

Nasuwa się pytanie o podmioty biorące udział w wojnie – terroryzm jest pojęciem socjologiczno-politologicznym, ew. kryminologicznym – jest to konflikt (często o charakterze globalnym) z bliżej niedookreślonym podmiotem nie posiadającym swojego terytorium.

- Metoda hit-and-run łamiąca zasadę suwerenności i integralności terytorialną państw. Np. operacja samolotu bezzałogowego typu predator na terenie Jemenu (zniszczono samochód, którym mieli jechać członkowie Al-Kaidy)
- Policy of targeted killings (stosowana także przez Izrael) – zabijanie członków organizacji terrorystycznych bez wyroku sądowego (extra judicial executions) – które można tłumaczyć w przypadku uznania za konflikt zbrojny jako zgodne z prawem międzynarodowym zbijanie kombatanów)

Kontrowersje związane z doktryną "war on terror"

cd.

- Przetrzykiwanie osób podejrzanych o powiązanie z organizacjami terrorystycznymi w bazie Guantanamo na Kubie, Bagram w Afganistanie czy na wyspie Diego Garcia.
- Status prawny tych osób określany jest mianem czarnej dziury, bowiem władze amerykańskie odmawiają im, statusu jeńców wojennych, ani nie podejmują wobec nich jurysdykcji karnej (nie stawia się im zarzutów ani nie prowadzi postępowania karnego). Jedynie próbuje się wydobyć z nich informacje dotyczące działań grup terrorystycznych.

BIBLIOGRAFIA

- Z. Cesarz, E. Stadtmuller, Problemy polityczne współczesnego świata
- H. Bruce, Oblicza Terroryzmu
- T. R. Aleksnadrowicz, Terroryzm międzynarodowy

